

Fransa'da Yaşayan Türklerin Manevi Danışmanlık İhtiyacı

Funda ASLAN TÜRKŞEN¹

Öz: Bu araştırmanın amacı Fransa'da yaşayan Türklerin karşılaştıkları sorunlar çerçevesinde manevi danışmanlık hizmetine hangi alanlarda ihtiyaç duyduklarını tespit etmektir. Bu minvalde araştırmanın amacı, "Fransa'da yaşayan Türklerin karşılaştıkları sıkıntılar nelerdir?", "Din ile ilişkileri nasıldır?" ve "Manevi danışmanlık ile ilgili görüşleri nelerdir?" sorularına cevap bulmaktır. Bu konuda Türk toplumunun ve DİTİB (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği) camilerinde çalışan din görevlilerinin görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Böylece DİTİB bünyesinde manevi destek biriminin açılıp açılmamasıyla ilgili önerilerin geliştirilmesi ve bu birimin özellikle hangi alanlarda faaliyet göstereceğini tespit etmek hedeflenmiştir. Çalışmada nicel araştırma için anket, nitel araştırma için mülakat yöntemlerine başvurulmuştur. Anket çalışma grubunu Fransa'da yaşayan Türk asıllı 168 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların görüşlerine başvurmak için araştırmacı tarafından bir anket hazırlanmış ve Google Forms üzerinden kişilere uygulanmıştır. Mülakat çalışması ise iki grup ile gerçekleştirilmiştir. İlk çalışma grubunu DİTİB din görevlilerinden dokuz kişi oluşturmaktadır. İkinci grubu ise Fransa'da yaşayan Türklerden altı kişi oluşturmaktadır. Görüşmeler yarı yapılandırılmış mülakat formatında telefon aracı ile yapılmıştır. Araştırmanın nicel ve nitel verileri betimsel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Neticede Fransa'da yaşayan Türklerin sosyal hayata uyum, ailevi sorunlar ve psikolojik sıkıntılarla karşılaştıkları saptanmıştır. Aile sıkıntılarıyla, stres, kaygı ve yas süreciyle baş etme konusunda manevi destek bekledikleri gibi duyguları yönetme, hastalıklarla ve korkularla mücadelede konusunda da manevi destek bekledikleri ortaya çıkmıştır. Sorunlarının özellikle aile müessesesi etrafında yoğunlaşması hasebiyle DİTİB bünyesinde, içerisinde manevi danışmanların da görev aldığı Aile ve Dinî Rehberlik bürosunun aciliyetle açılması önerilmiştir. Ayrıca yaşadıkları sıkıntıların türü ve şiddeti bağlamında manevi danışmanlığa ve psikolojik desteğe eş zamanlı ihtiyaç duyabilecekleri tespit edilmiştir. Bunun karşısında, Fransa'da yaşayan Türk topluluğun manevi danışmanlık hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları sonucuna varılmıştır. Bu yönde DİTİB'in toplumun bilgi ve bilincini artırmaya yönelik çalışmalar yapması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Manevi danışmanlık, Fransa'da yaşayan Türkler, Sorunları, Destek ihtiyaçları, DİTİB.

* Bu makale, Yüksek Lisans programında 2019-2021 eğitim sürecinde yazar tarafından yazılan Fransa'da Yaşayan Türklerin Manevi Danışmanlık İhtiyacı (2020) başlıklı bitirme projesinden üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitimi Bölümü, aslan.funda@ymail.com,

ORCID: 0000-0003-0778-9916.

The Need for Spiritual Counseling of Turks Living in France

Abstract: The aim of this research is to determine in which areas the Turks living in France need spiritual counseling services within the framework of the problems they face. In this context, following questions were posed: "What are the problems faced by Turks living in France?", "How are their relations with religion?" and "What are their views on spiritual counselling?". Thus, it is aimed to develop suggestions on whether to open a spiritual counselling unit within DITIB. Questionnaire and interview methods were used in the research. 168 people participated in the survey via Google Forms. Nine people from DITIB religious officials and six Turkish people living in France participated in the study. Interviews were conducted over the phone in a semi-structured interview format. The data of the research was evaluated using descriptive analysis method. As a result, it has been determined that Turks living in France face social problems, familial problems and psychological problems. It has been revealed that they expect moral support in coping with family troubles, stress, anxiety and the grieving process, as well as in managing emotions, fighting diseases and fears. It has been suggested that the Family and Religious Guidance Office, which includes spiritual counselors, should be opened urgently, within the body of DITIB, due to the fact that the problems are especially concentrated around the family institution. In addition, it has been determined that they may need spiritual counseling and psychological support simultaneously in the context of the type and severity of their distress. On the other hand, it was concluded that the Turkish community living in France did not have enough knowledge about spiritual counseling. In this direction, it has been suggested that DITIB should carry out studies to increase the knowledge and awareness of the society.

Keywords: Spiritual Counseling, Turks living in France, Their problems, Support needs, DITIB.

1. Giriş

İnsan yaratılış itibariyle hayatı boyunca danışmanlığa gereksinim duyan bir varlıktır.² Sınırsız bilgiye ulaşamayan insanın hayatını anlamlandırma konusunda veya karşılaştığı sorunlarla ve zorlu süreçlerle baş etme konusunda desteğe ihtiyaç duyduğu bilinmektedir. Geleneksel yaşam biçimlerinde bu zorlu süreçler sosyal çevre, toplumsal destek ve dinî danışmanlık çerçevesinde giderilmekteydi. Zira toplumun bütünleşmesini öngören din, yapısı ve içeriği itibariyle insanların ruhî ihtiyaçlarını karşılayarak onlara destek olacak ve anlam arayışına ışık tutacak muhtevaya sahiptir. Fakat pozitivizmle birlikte başlayan süreçte insan bireyselleşerek yalnızlaşmış ve toplumsal destekten gitgide mahrum kalmıştır.³ Bununla birlikte psikolojinin insanların sorunlarını çözmede yeterli olacağına inanılmış, uzun süre dini ve manevi konular psikolojinin dışında tutulmuştur. Günümüzde pozitif psikoloji seküler psikoterapinin insanların ruhsal ihtiyaçlarını gidermede eksik kaldığına işaret etmiş ve din veya maneviyatla bütünleştirilmesindeki yararlarından bahsederek psikolojik destek sırasında dini ve manevi kaynaklara başvurmayı önermiştir.⁴ Zira dinler ve manevi değerler inananların hayatına olumlu yönde etki etmekle birlikte özellikle zor zamanlarda başa

² Nurullah Altaş, "Dinî Danışmanlığın Teorik Temelleri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 41/01 (2000), 329.

³ Huriye Martı, "Dinî Referanslar Çerçevesinde İntihar Olgusu Ve İntiharı Besleyen Düşünce Kalıplarıyla Mücadele", *Diyanet İlmî Dergisi*, 52/3 (Eylül 2016), 76.

⁴ Zuhâl Ağıkaya Şahin, *Psikoloji ve Psikoterapide Din*, (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2020), 113.

çıkma yolları sunmaktadır.⁵ Böylece ölüm, ayrılık, hastalık gibi zor ve acı verici durumlarda manevi yöntemlerin inançlı kişiler için önemli bir kalkan görevi gördüğü kabul edilmiştir.⁶ Bu noktada tarihi çok eskilere ve temeli Hristiyanlığa dayanan manevi danışmanlığın işlevselliği yeniden gündeme taşınmıştır. Ayrıca farklı inanç sistemi ve kültürlerde de manevi danışmanlık alanına hizmet edecek kaynakların bulunması onu birçok coğrafyada uygulanır hale getirmektedir.⁷ Örneğin ölüm olgusuna olumlu bir eğilimle yaklaşan İslam geleneği, ölümü anlamlandırma, yas sürecini kolaylaştırmada ve rekonstrüksiyonu sağlama noktasında birçok tavsiye sunmaktadır.⁸ Aynı şekilde suçluluk hissi karşısında dinî öğelerin yatıştırıcı ve rehabilitasyonu sağlayıcı etkileri olduğu bilinmektedir. İslam'ın vurguladığı tövbe, bağışlanma, merhamet kavramları içsel onarım için kullanılabilir. Manevi danışmanların amacı inanç bağlamında bireylerin çatışma ve kriz süreçlerine insancıl gayelerle eşlik etmektir. Bunun için dinî ve psikolojik referansları ve danışmanlık yöntemlerini kullanarak gerek dinsel gerekse modern hayatın getirdiği sorunları anlamlandırma konusunda bireylere yardımcı olacak stratejiler geliştirmektedirler.¹⁰ Manevi danışmanlar Carl Rogers'ın kişi merkezli ve yönlendirici olmayan, koşulsuz kabullenmeyi ve empatiyi temel alan görüşme tekniğini kullanmaktadırlar. Bununla ilgili Carl Rogers cana yakın ve güvenilir bir ilişkinin terapötik etkilerinden bahsetmektedir.¹¹ Bunun yanı sıra manevi danışmanlar misyonerlik veya dinî irşat görevini üstlenmedikleri gibi ruh sağlığı uzmanı görevini de üstlenmemektedirler. Bu nedenle ağır psikik patolojilerin olduğu durumlarda terapist olarak değil, psikoterapi sürecini destekleyici olarak bireylerin din ve kutsala olan ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadırlar.¹²

Güncel araştırmalar modernleşmeyle birlikte manevi danışmanlığa olan ihtiyacın arttığını ortaya koymaktadır.¹³ Hastanelerde¹⁴, özellikle palyatif bakımda¹⁵, ceza infaz kurumlarında¹⁶, huzurevlerinde¹⁷, üniversitelerde¹⁸ ve yetiştirme yurtlarında¹⁹ manevi destek ve danışmanlık

⁵ Zuhâl Ağilkaya Şahin, "Din ve Psikoloji Arasındaki Uçurum Gerçekten Ne Kadar Derin? Psikoterapilerdeki Dini İzler", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22/3 (2018), 1627.

⁶ Ağilkaya Şahin, *Psikoloji ve Psikoterapide Din*, 113.

⁷ Ağilkaya Şahin, *Psikoloji ve Psikoterapide Din*, 58.

⁸ Cem Zafer, "Ölüm Olgusu ve Ölümün Sosyolojik Etkileri", *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8/15 (2019), 70.

⁹ Nida Özdemir- Sevde Düzgüner, "Psikolojik Açıdan Suçluluk, Pişmanlık ve Günahkarlığın Kapsamı ve Yakın Kavramlar Arasındaki Yeri", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 49 (2020), 510.

¹⁰ Zuhâl Ağilkaya Şahin, *Manevi Bakım ve Danışmanlık*, (İstanbul: Marmara Akademi Yayınları, 2017), 34.

¹¹ John Sommers-Flanagan – Rita Sommers-Flanagan, *Klinik Görüşme- Psikolojik Değerlendirme Esasları*, trc. Gülçin Akbaş-Leman Korkmaz, 5. Baskı (İthaki Yayınları, 2015), 162.

¹² Ağilkaya Şahin, *Psikoloji ve Psikoterapide Din*, 59.

¹³ Merve Reyhan Baygeldi, *Türkiye'de Modern Sorunlara Dini Bir Çözüm Olarak Manevi Danışmanlık Uygulaması*, (İstanbul: TurkuvaZ Haberleşme ve Yayıncılık, 2018)

Mustafa Berk, "Dr. Arslan Karagül: "Modernleşme Arttıkça İnsanın Manevi Danışmanlığa Olan İhtiyacı Da Artmıştır", *Diyanet Aylık Dergi*, (2019).

¹⁴ Habil Şentürk - Gülay Korkmaz Çetin, "Hastanelerde Manevi Danışmanlık Hizmetleri İhtiyacı Üzerine Pilot Bir Araştırma: SdÜ Hastanesi Örneği", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (2020), 373-396.

¹⁵ İsmail Taşpınar, *Dinlerde Şehir Mabet ve İbadet*, (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2020).

Üzeyir Ok, vd. *Hastalar İçin Manevi Bakım*. (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019).

¹⁶ Muhammed Esat Altıntaş, "Ceza İnfaz Kurumlarında Gerçekleştirilen Manevî Rehberlik ve Din Hizmetleri Üzerine Nitel Bir Araştırma (Kayseri Örneği)", *Diyanet İlmî Dergi* 55 (2019), 81-119.

¹⁷ Sümeyra Bilecik, "Huzurevlerinde Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri: İhtiyaçlar, Beklentiler, Sorunlar", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. 2/377-400. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.

¹⁸ Hasan Maçın vd. , "Üniversite Öğrencilerinin Manevi Danışmanlık Ve Dinî Destek İhtiyacı: Adıyaman Üniversitesi Örneği", *İslami İlimler Araştırmaları Dergisi*, (2020), 38-54.

¹⁹ Asude Coşkunsever, "Yetiştirme Yurtları ve BSRM'lerde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik: (Bursa ve Şanlıurfa Örnekleri)", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. 2/187-212. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.

hizmetlerinin gerekliliğini vurgulayan çalışmalar mevcuttur. Bununla birlikte yas süreci²⁰, uyuşturucu ve madde bağımlılığı ile mücadele²¹, afet sonrası destek süreci²² gibi farklı alanlarda ve durumlarda manevi danışmanlık ihtiyacını ve faydasını ortaya koyan güncel çalışmalar bulunmaktadır. Böylelikle manevi danışmanlığın hayatın birçok alanına hitap ettiğini söyleyebiliriz.

Günümüzde Batı'nın en katı laik ülkesi olarak kendini tanımlayan Fransa'da manevi danışmanlık farklı şekil ve nüanslarda da olsa canlılığını korumaktadır. Fransa'da "Cure d'ame" yani ruh bakımı olarak tarif edilen manevi danışmanlık, dinî ibadetleri yöneten ve pastoral danışmanlık yapan "aumonier"ler tarafından yapılmaktadır.²³ Fransa'da Katolik, Protestan, Ortodoks, Yahudi, Müslüman ve Budist "aumonier"ler/ manevi danışmanlar bulunmaktadır. Fransa'da manevi danışmanların hizmet ettiği alanları resmetmemiz gerekirse üç alanda resmi olarak faal olduklarını görmekteyiz. Bunlar ordu, ceza infaz kurumları ve hastanelerdir. Orduda manevi danışmanlığı gerekli kılan temel sebep şüphesiz ölüm olgusu ile sıkça karşılaşılması ve aile bireylerinden uzak kalınmasıdır. Bu noktada askerler için ölümü anlamlandırmak ve aileden uzak kalmanın getirdiği özlem ve duygusal boşluğu gidermek adına manevi destek önemli görülmektedir.²⁴ Ceza infaz kurumları, tutukluları önceki sosyal hayatlarından uzaklaştırdığı gibi günlük hayatlarını yeniden düzenlemeye zorlar. Tutuklular dine başvurarak anlam, kimlik ve yeni sosyalleşme biçimleri inşa etmeye çalışırlar.²⁵ Bunun yanında din, hükümlülerin ıslahında ve rehabilitasyonunda önemli görülmekte ve manevi desteğin bu noktada faydası belirtilmelidir.²⁶ Manevi danışmanların hastanelerdeki rollerine bakıldığında ise modern kültürün yalnızlaştırdığı insanları/hastaları ziyaret ederek hastaların yalnızlığını giderme, ölümü anlamlandırma ve istekleri çerçevesinde dinî ritüelleri yerine getirmeleri noktasında önemli bir role sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Diğer taraftan Türklerin Fransa'ya göç etmeleri ve aile birleşimiyle birlikte ülkeye yerleşmeleri iki ülke arasında 1965'te imzalanan işgücü anlaşmasından bugüne kadar uzanan süreçte yaşanmaktadır. Günümüzde Fransa'da ikamet eden ve sayıları 700.000'i aşan Türkler, birtakım desteklerle giderilebilecek çeşitli dinî ve psiko-sosyal sorunlarla (kimlik bunalımı, asimile olma riski, çözülen aile bağları, varoluşsal sorunlar vb.) karşılaşmaktadır.²⁷

²⁰ Mehmet Akif Kılavuz – Esra Kılavuz, "Yaşlanma Döneminde Kayıplarla Başa Çıkmada Manevi Danışmanlık Hizmetlerinin Önemi", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. 2/17-40. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.

Zehra Işık, "Bebek Kaybı Yaşayan Ailelere Yas Sürecince Manevi Danışmanlık Neden Gerekli", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. 2/41-68. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.

²¹ Melih Çoban, "Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı İle Mücadelede Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Uygulamalarının Yeri ve Önemi: İstanbul Örneği", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. 2/127-142. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.

Tuğba Nur Coşar, "Fahri Bir Din Görevlisinin Madde Bağımlılarıyla Yaptığı Manevi Sosyal Çalışma Örneği", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. 2/143-167. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.

²² Ayşegül Alsan, "Afet Sonrası Psiko-Sosyal Destek Sürecinde Manevi/Dini Desteğin Kullanımı", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten vd. 2/335-348. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.

²³ Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales, erişim Ekim 2020, <https://www.cnrtl.fr/definition/aumônier//1>.

²⁴ KTO/CAIRN PRODUCTION, "Aumôniers militaires- Prêtres et Soldats", erişim 20 Eylül 2020, <https://www.ktotv.com/video/00157927/aumoniers-militaires-pretres-et-soldats>, 15:10-17:00.

²⁵ Rachel Sarg- Anne-Sophie Lamine, "La religion en prison. Norme structurante, réhabilitation de soi, stratégie de résistance", *Archives De Sciences Sociales Des Religions*, (2011), 85.

²⁶ Altıntaş, "Ceza İnfaz Kurumlarında Gerçekleştirilen Manevi Rehberlik ve Din Hizmetleri", 83.

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ayhan Kaya, "Euro-Türkler, Kuşaklararası Farklılıklar, İslam ve Entegrasyon Tartışmaları", *Göç Araştırmaları Dergisi*, (2015), 53-64.

Mehmet Ali Akıncı, "Fransa'daki Türk Göçmenlerinin Etnik ve Dinî Kimlik Algıları", *Bilgi*, 70 (Haziran 2014), 30-35.

Araştırmacının Fransa’da yaşaması ve fahri din görevlisi olarak çalışması hasebiyle edindiği şahsi gözlemleri ve insanlar arası ilişkilerde edindiği intiba, Fransa’da yaşayan Türk toplumunun birtakım sorunlarının manevi destek ve danışmanlık hizmetleriyle giderilebileceği yönündedir. Yapılan ön araştırmada Fransa’da sadece bir tane Türk asıllı manevi danışmanın olduğu ve ordu manevi danışmanlığı yapması hasebiyle Türklere hitap eden bir sektörde çalışmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca diğer alanlarda (hapishane ve hastane) Müslüman manevi danışmanların bulunmasına rağmen Türklerin etnik ve mezhepsel farklılıklardan dolayı bu kişilere başvurmadıkları öğrenilmiştir.²⁸ Diğer taraftan Fransa’da yaşayan Türklerin dinî ve psiko sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere din hizmetleri sunan DİTİB’te manevi danışman unvanıyla sahada görev yapan personelin olmadığı öğrenilmiştir. Bunun neticesinde bireylerin manevi danışmanlıkla ilgili hususlarda din görevlilerine müracaat ettikleri aktarılmıştır.²⁹ Türkiye’de olduğu gibi yurt dışında da ailevi sorunlar, kuşaklar arası çatışmalar, boşanmalar, suç işleme, ölüm gibi günlük hayatın sıkıntılarıyla başa çıkma konusunda din görevlilerinden destek beklenmektedir.³⁰ Aynı zamanda Lyon bölgesi Din Hizmetleri Ataşeliğinin yaptığı tespitlere göre Fransa’da yaşayan Türklerin en çok karşılaştıkları sorunlar ana dil, kültür ve aile ekseninde oluşmaktadır. Bu alanlarda danışmanlık yapacak birimlere kesinlikle ihtiyaç duyulduğu da bildirilmiştir.³¹ Diğer yönden Fransa’da din hizmetleri sunan Millî Görüş teşkilatı da manevi destek bağlamında vakıf nezdinde hizmet sunmaktadır. Millî Görüş’ün manevi danışmana mukabil olarak isimlendirdiği “manevi destekçiler” adlı kişiler Nisan 2020 gibi yakın bir tarihte faaliyete geçmiş olup telefon hattıyla hizmet vermektedirler. Kadınlar Teşkilat Başkanı, Türk toplumunun uzmanlara başvurmadıklarını ve yüz yüze görüşmelerden çekindiklerini, dolayısıyla telefon aracılığı ile insanların daha rahat konuştuklarını ve sıkıntılarını paylaştıklarını bildirmiştir. Müracaat edenlerin büyük çoğunluğu kadınlardan oluşup yakındıkları konular ise aile içi geçimsizlik ve şiddet etrafında toplanmaktadır.³² Bütün bu tespitler neticesinde Fransa’da hiçbir Türk kuruluşunun manevi danışmanlık alanında resmi ve profesyonel olarak yeterli ve nitelikli bir girişimine rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın temel problemi, Fransa’da yaşayan Türklerin kendi dinî ve kültürel değerleri çerçevesinde manevi danışmanlık hizmetine yönelik düşünce, görüş ve beklentilerini tespit ederek bu hizmete hangi alanlarda ihtiyaç duyduklarını belirlemektir. Çalışma, DİTİB bünyesinde alana hizmet edecek bir birimin açılıp açılmaması konusunda yararlı olacak ve açıldığı takdirde birimin içeriği ve işleyiş düzeniyle ilgili ipuçları verecektir. Fransa’da manevi danışmanlık alanında yapılan çalışmalarda Türk literatürüne ait olan sadece bir yüksek lisans tezi teorik ve deskriptif düzlemde ele alınarak hazırlanmıştır.³³ Konuyla ilgili Türklere yönelik hiçbir saha araştırmasına rastlanmamıştır. Bu nedenle Türklere yönelik ampirik bir araştırmanın yapılması Türk toplumunun yaşadığı sıkıntıları tespit etme ve manevi danışmanlıkla ilgili görüşleri ile ihtiyaçlarını belirleme

²⁸ Gülsevîm Tınmaz, *Fransa’da Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Çalışmaları* (Bursa: Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 103-104.

²⁹ DİTİB Lyon bölgesi Sözleşmeli Din Görevlisi İlhami Doğan ile 21 Eylül 2020 tarihinde gerçekleştirilen telefon görüşmesi.

³⁰ İlhan Topuz, “Danışmanlık Görevi Yürüten Din Görevlilerinin Meslekî Algılarına Yönelik Nitel Bir Araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2015), 79.

³¹ DİTİB Lyon bölgesi Sözleşmeli Din Görevlisi İlhami Doğan ile 21 Eylül 2020 tarihinde gerçekleştirilen telefon görüşmesi.

³² Millî Görüş Lyon bölgesi Kadın teşkilat başkanı ile 05 Eylül 2020 tarihinde gerçekleştirilen telefon görüşmesi.

³³ Tınmaz, *Fransa’da Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Çalışmaları*.

anlamında önemli görülmüştür. Ayrıca çalışmanın, alanda çözümleyici projelerin oluşmasına öncülük etmesi beklenmektedir.

2. Yöntem

Çalışma temelde karma bir desen üzerine kurgulanmış, nicel ve nitel yöntemler birlikte kullanılmıştır. Fransa'da yaşayan Türkler ve DİTİB bünyesinde görev yapan personel ile ilgili nicel veri toplamak amacıyla bir anket formu geliştirilmiştir. Nitel veri toplamak için ise yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Araştırmacının Clermont-Ferrand DİTİB derneğinde din görevlisi olarak elde ettiği deneyim ve gözlemleri soruların oluşturulmasında ve sonuçların yorumlanmasında kolaylık sağlamıştır.

2.1. Katılımcılar

Araştırmacının katılımcılarını 168 Türk asıllı vatandaş oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri şu şekildedir:

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların %89,9'u kadın, %10,1'i erkektir. Dolayısıyla katılımcıların büyük çoğunluğunu (151 kişi/ %89,9) kadınlar oluşturmaktadır.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların %62,5'i evli, %32,7'si bekâr, %3,6'sı boşanmış ve %1,2'si dul olduğunu ifade etmiştir. Buna göre çalışma grubunun yarısından fazlası evli, üçte biri bekâr, diğerleri ise boşanmış veya dul olduğu ortaya çıkmaktadır. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların %3,6'sı 17 yaşından küçük olup %27,4'ü 18 ile 24 yaş arasındadır. 25 ile 34 yaş aralığında olan katılımcıların oranı %33, 3'tür, 35 ile 55 yaş aralığında olanların oranı ise %35,7'dir. Buna göre; araştırmaya katılanların yaş düzeyleri dikkate alındığında katılımcıların 18 ile 55 yaş aralığında yoğunlaştığı görülmektedir.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların %67,9'u Fransa'da, %32,1'i Türkiye'de doğduğunu ifade etmiştir. Buna göre katılımcıların çoğunluğunu Fransa'da doğanların oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Nitel yöntemin kullanıldığı çalışma grubu ise ikiye ayrılmaktadır. Birinci grubu görüşmelere katılan dokuz DİTİB din görevlisi oluşturmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri şu şekildedir:

Katılımcılar	Yaş düzeyleri	Öğrenim düzeyleri	Görev süreleri
Katılımcı 1	40	İlahiyat önlisans	6
Katılımcı 2	37	Orta Okul	5
Katılımcı 3	37	Orta Okul	5
Katılımcı 4	40	İlahiyat Lisans	12
Katılımcı 5	42	İmam Hatip	3
Katılımcı 6	30	İmam Hatip	5
Katılımcı 7	25	İlahiyat Lisans	2
Katılımcı 8	25	İlahiyat Lisans	2
Katılımcı 9	27	İlahiyat Lisans	6

Birinci çalışma grubunda yer alan 5 katılımcı 37 ile 42 yaş arasındayken kalan 4 katılımcı 25 ile 30 yaş arasındadır. Buna göre katılımcı din görevlilerin çoğunluğunun belli bir olgunluk seviyesinde olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışma grubundaki katılımcıların öğrenim düzeyine baktığımızda, 4 katılımcının ilahiyat alanında lisans, bir katılımcı önlisans düzeyinde olduğunu görmekteyiz. Grupta iki katılımcı imam hatip öğrenim düzeyine sahipken, iki katılımcı da orta okul düzeyindedir. Buna göre 5 katılımcının ilahiyat alanında yüksek öğrenim düzeyinde olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışma grubunun görev süreleri incelendiğinde ise, bir katılımcının 12 yıllık mesleki tecrübeye sahip olduğunu kalan katılımcıların ise 2 ile 6 yıllık mesleki tecrübeye sahip olduğunu görmekteyiz. Buna göre katılımcıların tamamı farklı seviyelerdede olsa belli bir tecrübeye sahip olduklarını söyleyebiliriz.

İkinci grubu ise Fransa'da yaşayan Türkler arasında bir psikolog ve bir dernek başkanının bulunduğu toplam altı kişi oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş düzeyleri, öğrenim düzeyleri ve mesleki durumları şu şekildedir:

Katılımcılar	Yaş düzeyleri	Öğrenim düzeyleri	Mesleki durumları
Katılımcı 10	45	Üniversite	DİTİB dernek başkanı+ Bir telefon firmasında bölge müdürü
Katılımcı 11	30	Master	Psikolog
Katılımcı 12	40	Üniversite	Ev hanımı + DİTİB derneği kadın kollarında görevli
Katılımcı 13	30	Üniversite	Eczacı
Katılımcı 14	30	Lise	Girişimci
Katılımcı 15	30	Üniversite	Muhasebeci

İkinci çalışma grubunda yer alan 4 katılımcı 30 yaşındayken bir katılımcı 40, bir diğeri de 45 yaşındadır. Buna göre katılımcıların belli bir olgunluk seviyesinde olduğunu söyleyebiliriz.

Çalışma grubunda yer alan katılımcıların biri master, dördü üniversite, bir tanesi ise lise düzeyinde öğrenim düzeyine sahiptir. Buna göre katılımcının büyük bir kısmının yüksek öğrenim düzeyinde olduğunu söyleyebiliriz.

Katılımcıların mesleki durumu incelendiğinde sadece bir katılımcının ev hanımı olmakla beraber DİTİB derneğinde kadın kollarında görevli olduğunu diğer katılımcıların ise farklı mesleklere sahip olduklarını görmekteyiz. Buna göre katılımcıların tamamı farklı alanlardada olsa aktif bir mesleki hayata sahip olduğunu söyleyebiliriz.

2.2. Ölçme Araçları

Araştırmanın amaçları doğrultusunda nicel verileri toplamak amacıyla anket formu, nitel verileri toplamak amacıyla ise yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

2.2.1. Anket Formu

Araştırmanın nicel verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 4'ü çok yanıtı olan toplam 11 adet kapalı uçlu sorudan oluşan "Anket Formu" aracılığı ile elde edilmiştir. Form demografik sorular dışında; aşağıdaki sorulara veri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır:

- "Günlük hayatınızda dinin önemi nedir? (Çok önemli, önemli, az önemli, önemsiz)

- Dinle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız? (İnançlıyım ama dinî sorumlulukları yerine getirmiyorum. / İnançlıyım ama sadece özel gün ve gecelerde (Ramazan, kandil ...) veya sıkıntılı zamanlarda ibadet ediyorum. / İnançlıyım ve dinî sorumlulukları devamlı yerine getiriyorum. İbadetlerim dışında dünyevi işlerle de meşgul oluyorum. /İnançlıyım ve günün büyük kısmını ibadetle geçiriyorum, dünyevi işlerle meşgul olmuyorum.)

- Dinî bilgi seviyeniz nedir? (Yeterince donanımlıyım / Bilgiliyim ama bilgim tamamlanmalı / Bilgim sınırlı / Hiçbir bilgim yok ve onu elde etmeye çalışmıyorum.)

- Dinî bilgileri nerden öğreniyorsunuz? (Ailemden / Sosyal medyadan (instagram, facebook ...) /Dinî internet sitelerinden / Türkçe dini kitaplardan / Çevremdeki bilgili kişilerden / Camideki hocalardan.)

- Camiye gitme sıklığınız nedir? (Haftada birden fazla / Haftada bir defa / Ayda iki üç defa / Ayda bir defa / Nadiren)

- Günlük hayatınızda karşılaştığınız sorunlar nelerdir? (Sosyal hayata uyum (arkadaşlık, komşuluk ilişkileri, iş, okul vs ...) / Ekonomik / Aile (çocuk, eş...) / Psikolojik / Sağlık / Dinî (ibadetleri yerine getiremem, inanç sorunları...) / Diğer)

- Sizce bu sorunların çözümlenmesinde din yardımcı olabilir mi? (Var / Yok / Kısmen var)

- Manevi destek ve danışmanlık hakkında bilginiz var mı? (soru ile birlikte manevi danışmanlığın Türkçe ve Fransızca tanımı verilmiştir) (Evet / Hayır)

- Bir manevi danışmana başvuracak olsanız bu hangi sorunların çözümü için olur? (Bağımlılık sorunu (alkol, tütün ...) / Stres ve kaygı sorunları / Fobiler, korkular, kaygı nöbetleri / Varoluşsal ve inanç soruları / Kayıp/ayrılık sonrası yas süreci / Hastalıklarla mücadele / Duyguları yönetme / Diğer)

- Hangi danışma imkânını tercih edersiniz? (Danışmanın ofisinde / Evde / Video konferansla)

- DİTİB (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği) bünyesinde manevi destek ve danışmanlık birimi açılırsa bundan istifade etmeyi düşünür müsünüz? (Kesinlikle evet / Evet / Muhtemelen/ Hayır)

2.2.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmanın nitel verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” aracılığı ile elde edilmiştir. Din görevlilerine yönelik ve Fransa’da yaşayan Türklerle yönelik iki adet görüşme formu hazırlanmıştır.

Din görevlilerine yönelik görüşmede şu soruları içeren bir form hazırlanmıştır:

- “Burada yaşayan Türkler sizinle hangi sorunlarını paylaşıyor ve bu konuda sizden ne tür yardım istiyorlar?

- Sizce manevi danışmanlığa ihtiyaçları var mı?

- Böyle bir büro açılarak DİTİB bünyesinde uzman personel görevlendirilmeli mi?”

Türlere yönelik görüşmede ise şu soruları içeren bir form hazırlanmıştır:

- “Günlük hayatta karşılaştığınız veya çevrenizde karşılaşılan sorunları özetleyebilir misiniz?

- Sizce bu sorunlarla ilgili dinî açıdan çözüm üretilebilir mi?
- Manevi/dinî danışmanlığı daha önce duydunuz mu? Bu konudaki görüşleriniz neler?
- Yaşadığınız sorunlarda bir manevi uzmandan destek almak ister misiniz?"

2.2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma sadece Fransa’da yaşayan Türklerin ihtiyaçlarını tespit etmekle sınırlandırılmıştır. Fransa’da yaşayan Türk vatandaşlara ve görevlilere uygulanan anket ve mülakatlar 2020 yılının Eylül ayında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılacak veri toplama araçları anket ve mülakatlarla sınırlıdır. Araştırmanın yapıldığı dönemde tüm dünyada etkisini gösteren pandemi nedeniyle görüşmeler uzaktan gerçekleştirilmiştir. Anket formları online olarak dağıtılmış, mülakatlar ise telefon görüşmesi aracılığıyla yapılmıştır. Hedef kitlenin Türkçe diline vukufiyetinin zayıf olması ve manevi danışmanlık hakkında fazla bilgi sahibi olmayışı ankete olan ilgilerini ve soruları yanıtlama motivasyonlarını etkilemiştir. Bu sorunu giderme adına anket formu düzenlenmiş ve bazı kavram ve tanımlar Fransızca’ya çevrilmiştir. Aynı şekilde katılımcıların bir kısmıyla telefon görüşmesi gerçekleştirilerek anketin doğru anlaşılması ve çalışmaya maksimum katılımcının dönüş yapması sağlanmıştır.

Araştırmanın hem nicel verileri hem de nitel verileri betimsel çözümleme yöntemi kullanılarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Buna göre anket formunda bulunan sorunların yanıtları kategorize edilmiş, veriler frekans ve yüzdelik değerleri ile tablo şeklinde verilmiştir. Mülakat görüşmelerinden elde edilen sonuçlar ise benzerleriyle birleştirilerek alıntularla aktarılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmadan elde edilen verileri anketlerden elde edilen ve mülakatlardan elde edilen bulgular olarak iki grupta incelemek mümkündür.

3.1. Anket Bulguları

“Günlük hayatınızda dinin önemi nedir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 1’de sunulmuştur. Tablo 1’de görüldüğü gibi dinin günlük hayatta çok önemli olduğunu ifade eden katılımcıların oranı %80,4, önemli olduğunu söyleyen katılımcıların oranı ise %19’dur. Az önemli olduğunu sadece 1 katılımcı ifade etmiştir, önemsiz olduğunu söyleyen ise olmamıştır. Bu durumda katılımcıların çoğunluğunun günlük hayatta dine önemli oranda değer atfettiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 1: Katılımcıların Günlük Hayatta Dinin Öneme Yönelik Görüşleri

Günlük hayatta dinin önemi	N	%
Çok önemli	135	80,4
Önemli	32	19
Az önemli	1	0,6
Önemsiz	0	0
Toplam	168	100

“Dinle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2’ye göre katılımcıların %3,6’sı inançlı olduğunu fakat dinî sorumlulukları yerine getirmediğini, %16,1’in ise sadece özel gün ve gecelerde veya sıkıntılı zamanlarda ibadete yöneldiklerini ifade etmiştir. İnançlı olup dinî sorumluluklarını devamlı yerine getirenlerin oranı

%80,4' tür. Buna göre, katılımcıların büyük çoğunluğunun inançlı olduğu ve dinî vecibeleri yerine getirdiği görülmektedir.

Tablo 2: Katılımcıların Dinle Olan İlişkilerine Yönelik Görüşleri

Dinle olan ilişki	N	%
İnançlıyım ama dinî sorumlulukları yerine getiriyorum.	6	3,6
İnançlıyım ama sadece özel gün ve gecelerde (Ramazan, kandil ...) veya sıkıntılı zamanlarda ibadet ediyorum.	27	16,1
İnançlıyım ve dinî sorumlulukları devamlı yerine getiriyorum.	135	80,4
Toplam	168	100

"Dinî bilgi seviyeniz nedir?" sorusuna verilen cevaplar Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3 incelendiğinde kendini yeterince donanımlı olarak ifade eden katılımcı oranı %16,7, bilgili olduğu halde bilgisinin tamamlanmaya ihtiyacı olduğuna inananları oranı ise %62,5'tir. Katılımcıların %20,8'i bilgisinin sınırlı olduğunu ifade etmekte ve katılımcılar arasında dinî bilgisi olmadığını ifade eden bulunmamaktadır. Bulgulardan hareketle, katılımcılarımızın tamamının farklı seviyelerde de olsa dinî bilgiye sahip olduklarını ifade edebiliriz.

Tablo 3: Katılımcıların Dinî Bilgi Seviyelerine Yönelik Görüşleri

Dinî bilgi seviyesi	N	%
Yeterince donanımlıyım	28	16,7
Bilgiliyim ama bilgim tamamlanmalı	105	62,5
Bilgim sınırlı	35	20,8
Hiçbir bilgim yok ve onu elde etmeye çalışmıyorum	0	0
Toplam	168	100

"Dinî bilgileri nereden öğreniyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplar Tablo 4'te sunulmuştur. Tablo 4'te görüldüğü gibi katılımcıların dinî bilgileri edinme kaynakları oldukça çeşitlidir. Bu bilgi kaynaklarına kümülatif şekilde baş vuran katılımcılar %66,7 oranında kitaplardan, %64,9 oranında hocalardan, %58,9 oranında aileden, %54,2 oranında çevredeki bilgili kişilerden dinî bilgiler edindiklerini bildirmişlerdir. Daha az baş vurulan bilgi kaynakları ise sosyal medya (%39,9) ve dinî internet siteleridir (%35,7). Bu durumda katılımcıların en fazla kitap ve camideki hocalardan dinî bilgiler edindiklerini söyleyebiliriz.

Tablo 4: Katılımcıların Dinî Bilgileri Hangi Kaynaktan Öğrendiklerine Dair Görüşleri (çoklu seçim)

Dinî bilgi kaynakları	N	%
Ailemden	99	58,9
Sosyal medyadan (instagram, facebook ...)	67	39,9
Dinî internet sitelerinden	60	35,7
Türkçe dini kitaplardan	112	66,7
Çevremdeki bilgili kişilerden	91	54,2
Camideki hocalardan	100	64,9

"Camiye gitme sıklığınız nedir?" sorusuna verilen cevaplar Tablo 5'de sunulmuştur. Tablo 5'e göre, katılımcıların %23,2'si haftada birden fazla camiye gittiklerini, %20,2'si ise haftada bir defa camiye gittiklerini ifade etmişlerdir. Yani katılımcıların yarıya yakını (%23,2+%20,2=%43,4) camiye sıkça gitmektedir. Katılımcıların kalanı ise ayda birkaç defa veya nadiren gittiğini söylemişlerdir. Buna göre katılımcıların yarıdan biraz azının camiye sık gittiğini, kalanının ise daha az gittiğini söyleyebiliriz.

Tablo 5: Katılımcıların Camiye Gitme Sıklığına Göre Dağılımları

Camiye gitme sıklığı	N	%
Haftada birden fazla	39	23,2
Haftada bir defa	34	20,2
Ayda iki üç defa	9	5,4
Ayda bir defa	8	4,8
Nadiren	78	46,4
Toplam	168	100

“Günlük hayatınızda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 6’da sunulmuştur. Tablo 6’da görüldüğü gibi katılımcıların çoğunluğu sosyal hayata uyum konusunda zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Daha sonra sırasıyla %28,6 oranında ailevi içi iletişim sorunları, %27,4 oranında psikolojik, %21,4 oranında sağlık, %17,9 oranında ekonomik ve %13,7 oranında din ile ilgili sorunlar yaşadıklarını bildirmişlerdir. Buna göre katılımcıların günlük hayatta en fazla sosyal hayata uyum, ailevi sorunlar ve psikolojik sıkıntılarla karşılaştıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Lyon bölgesi Din Hizmetleri Ataşeliğiyle yaptığımız görüşmede Türklerin kültür çatışması (sosyal hayata uyumu zorlaştıran bir etken) ve ailevi sorunlarla sıkça karşılaştıklarının vurgulanması bulguları doğrulamaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Günlük Hayatta Karşılaştığı Sıkıntı Türlerine Dair İfadeleri (çoklu seçim)

Karşılaşılan sıkıntı türleri	N	%
Sosyal hayata uyum (arkadaşlık, komşuluk ilişkileri, iş, okul vs ...)	51	30,4
Ekonomik	30	17,9
Aile içi iletişim (çocuk, eş...)	48	28,6
Psikolojik (stres ve kaygı bozukluğu, depresyon, takıntı...)	46	27,4
Sağlık	36	21,4
Dinî (ibadetleri yerine getirememe, inanç sorunları...)	23	13,7
Diğer	54	32,1

“Sizce bu sorunların çözülmesinde din yardımcı olabilir mi?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 7’de sunulmuştur. Tablo 7’ye göre katılımcıların tamamına yakını (%78,6) sorunları çözmede dinin yararlı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Kısmen yararlı olduğunu savunanların oranı %17,3, yararsız olduğunu düşünenlerin oranı ise %4,2’dir. Bulgulardan hareketle, katılımcıların nerdeyse tamamının dini, sorunları çözmede etkili bulduklarını ifade edebiliriz.

Tablo 7: Katılımcıların Sorunları Çözmede Dinin Yararına Yönelik Görüşleri

Sorunları çözmede dinin yararı	N	%
Var	132	78,6
Yok	7	4,2
Kısmen var	29	17,3
Toplam	168	100

“Manevi destek ve danışmanlık hakkında bilginiz var mı?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 8’de sunulmuştur. Tablo 8’e göre katılımcıların %63,7’si manevi danışmanlık hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, %36,3’ü ise bilgi sahibi olduklarını açıklamıştır. Bu durumda katılımcıların yarısından fazlasının manevi danışmanlık hakkında bilgi sahibi olmadıklarını söyleyebiliriz. Anketin kalan soruların yanıtlanabilmesi için bu sorudan sonra Türkçe ve Fransızca manevi destek ve danışmanlığın tanımı verilmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların “Manevi Destek ve Danışmanlık Hakkında Bilginiz Var Mı?” Sorusuna Verdiği Yanıtlar

“Manevi destek ve danışmanlık hakkında bilginiz var mı?”	N	%
Evet	61	36,3
Hayır	107	63,7
Toplam	168	100

“Bir manevi danışmana başvuracak olsanız bu hangi sorunların çözümü için olur?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 9’da sunulmuştur. Tablo 9 incelendiğinde katılımcılar %48,8 oranında stres ve kaygıyla baş etme konusunda bir manevi danışmana müracaat edebileceklerini ifade etmişlerdir. Duyguları yönetme hususunda %34,5 oranında, hastalıklarla mücadelede %28,6 oranında, yas süreciyle baş etmede %23,2 oranında ve korkularla mücadelede %19 oranında manevi danışmana müracaat beklenmektedir. Bağımlılık sorunları hususunda katılımcıların manevi danışmandan fazla destek beklemedikleri görülmektedir (%7,1).

Tablo 9: Katılımcıların Hangi Sorunların Çözümünde Manevi Danışmana Müracaat Edeceklerine Yönelik Görüşleri (çoklu seçim)

Hangi durumda müracaat	N	%
Bağımlılık sorunu (alkol, tütün ...)	12	7,1
Stres ve kaygı sorunları	82	48,8
Fobiler, korkular, kaygı nöbetleri	32	19
Varoluşsal ve inanç soruları	27	16,1
Kayıp/ayrılık sonrası yas süreci	39	23,2
Hastalıklarla mücadele	48	28,6
Duyguları yönetme	58	34,5
Diğer	44	26,2

“Hangi danışma imkânını tercih edersiniz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 10’da sunulmuştur. Tablo 10’da görüldüğü gibi, katılımcılar en fazla (%60,1) danışmanın ofisinde görüşmeyi tercih ettikleri yönünde görüş belirtmişlerdir. Evde ve video konferansla görüşme imkânı %39,3 ve %31,5 oranında tercih edilmiştir. Bu durumda danışmanın ofisinde görüşmek en çok tercih edilen görüşme şekli olsada evde ve video konferansla görüşmenin de önemli ölçüde tercih edilebileceğini görüyoruz. Böylece Millî Görüş Kadınlar Teşkilat Başkanı’nın ifade ettiği şekilde Türklerin telefonla daha kolay müracaat ettikleri gerçeği kısmen doğrulanmaktadır.

Tablo 10: Katılımcıların Hangi Danışma İmkânını Tercih Edeceklerine Yönelik Görüşleri (çoklu seçim)

Danışma imkanları	N	%
Danışmanın ofisinde	101	60,1
Evde	66	39,3
Video konferansla	53	31,5

“DİTİB (Diyaret İşleri Türk İslam Birliği) bünyesinde manevi destek ve danışmanlık birimi açılırsa bundan istifade etmeyi düşünür müsünüz?” sorusuna verilen cevaplar Tablo 11’de sunulmuştur. Tablo 11’e göre katılımcıları yarıya yakını (%21,4+ %22,6=%44) DİTİB bünyesinde manevi destek ve danışmanlık birimi açıldığı takdirde bundan istifade edeceği yönünde görüş belirtmişlerdir. Muhtemelen istifade edeceğini söyleyenlerin oranı %42,3’tür. İstifade etmeyeceği yönünde görüş bildiren katılımcıların oranı ise düşüktür (%13,7).

Tablo 11: Katılımcıların DİTİB Bünyesinde Manevi Destek ve Danışmanlık Birimi Açıldığı Takdirde Bundan İstifade Etmeye Yönelik Görüşleri

DİTİB manevi destek biriminden istifade	N	%
Kesinlikle evet	36	21,4
Evet	38	22,6
Muhtemelen	71	42,3
Hayır	23	13,7
Toplam	168	100

3.2. Mülakat Bulguları

Katılımcı DİTİB din görevlileri ve Fransa'da yaşayan Türklere yöneltilen açık uçlu soruların yanıtları benzer olanlar özetlenerek birleştirilip ve sistematize edilerek aktarılmıştır.

3.2.1. Din Görevlileriyle Yapılan Mülakatlar

“Burada yaşayan Türklere sizinle hangi sorunlarınızı paylaşıyor ve bu konuda sizden ne tür yardım istiyorlar?” sorusuna yanıtlar şu şekildedir gruplandırılabilir:

Katılımcı din görevlileriyle paylaşılan sorunlar:

- Eşler ve akrabalar arası iletişim sorunları, anlaşmazlıklar ve küskünlükler
- Yabancılar ile evlilikler ve bu konuda aile büyüklerinin gençlerle fikir ayrılıkları
- Aile çözümleri, boşanma süreci ve sonrasındaki sıkıntılar
- Çocuğu olmayanların durumu kabullenmesi
- Gençlerin dinden uzaklaşması, Fransız kültürü içerisinde asimile olması ve iletişim sorunları
- Depresyon

Katılımcı din görevlilerinden beklenen yardımlar:

- Dua isteği
- Dertleşme ihtiyacı
- Nasihat alma talebi
- Karşı tarafla uzlaştırma

“Sizce manevi danışmanlığa ihtiyaçları var mı?” sorusuna yanıtlar şu yöndedir:

“Evet, ihtiyaç var fakat bazı konular psikiyatrist veya psikologların alanı olabiliyor.” (K2). “Her ne kadar din yardımcı olsa da bazen eksik kalabiliyor. Dolayısıyla manevi danışmanların psikoloji dersleri almaları şart.” (K5). “Gençlerin sorunlarını daha iyi anlamak ve çözebilmek için Fransa toplumuna hâkim olan kişiler olmalı.”(K8). “Din görevlileri bu ihtiyacı kısmen karşılasa da manevi danışmana mutlaka ihtiyaç var.” (K9). “Toplumun daha profesyonel bir destek hizmeti almaları güvenilirlik anlamında çok daha verimli olacaktır.”(K1)

“Böyle bir büro açılarak DİTİB bünyesinde uzman personel görevlendirilmeli mi?” sorusuna katılımcı din görevlilerinin görüşleri ikiye ayrılmaktadır:

Olumlu görüş bildirenler: “Kesinlikle DİTİB bünyesinde böyle bir oluşumun gerekliliğine inanıyorum. Bu anlamda akademik eğitim almış insanlara ciddi anlamda ihtiyaç var.” (K4) “Toplumumuz sıkıntılarının çevre tarafından duyulmasından endişe ediyor ve bazen din görevlilerinin de sû-i zan da bulunmasından çekiniyor. Bu nedenle sorunlarını topluma yabancı ve uzman bir kişiye daha kolay açacaklarını düşünüyorum ve bu konuda uzman personelin görevlendirilmesi gerektiği kanaatindeyim.” (K3) “Bu konuda bir büro açılması son derece gerekli.” (K6) “İnsanlar üstesinden gelemedikleri sorunlarını bu şekilde yardım alarak halledebilirler, kendilerini yalnız hissetmezler ve daha kaliteli bir toplum olurlar.” (K1) Psikoloji alanında eğitim almış kişiler tarafından böyle bir şube açılması faydalı olacaktır.” (K5)

Olumsuz görüş bildirenler: “Özel olarak sadece manevi danışmanlık görevini icra eden bir birimin çok fazla bir alana hitap edeceğini düşünmüyorum. Din görevlilerimizin bu konuda ekstra eğitim almalarını öneriyorum.” (K7)

3.2.2. Fransa'da Yaşayan Türklerle Yapılan Mülakatlar

“Günlük hayatta karşılaştığınız veya çevrenizde karşılaşılan sorunları özetleyebilir misiniz?” sorusuna katılımcıların görüşleri şunlardır:

“Değerlere saygı azaldı, insanlar çok materyalist oldu ve çok fazla insan özellikle dinî konuda cahil kaldı.” (K12) “Günümüzde insanların eksik yönü her şeyi biliyorum sanması, iki kültür arasında kalması, kendini geliştirmemiş olması ve en önemlisi Allah katında doğru olanı yapmamasıdır.” (K14) “Azınlık psikolojisinin ve ötekileştirmenin doğurduğu sorunlar ve kayboluş. Türklerde ataerkil toplumun hâkimiyeti modern yaşam karşısında gençleri farklı kültürlerle yöneltmekte.” (K11) “Dinî hassasiyeti kaybetme, ailelerin çözülmesi, yabancılarla evlilik ve çocukların eğitim sorunları sık sık karşımıza çıkan sorunlardır.” (K10)

“Sizce bu sorunlarla ilgili dinî açıdan çözüm üretilebilir mi?” sorusuna katılımcıların görüşleri şunlardır:

“Sorunlarımızın çözümünün inançta olduğuna içtenlikle inanıyorum. Bu konuda dinî farkındalığın faydalı olabileceğini düşünüyorum.” (K12) “Aile içi terbiye, din eğitimi ve örfe bağlılık sağlandığı müddetçe bu sorunlara çözümler üretilebilir. Bu konuda dinle birlikte kültür ve örfünde etkili olacağı kanaatindeyim.” (K14)

“Manevi/dinî danışmanlığı daha önce duydunuz mu? Bu konudaki görüşleriniz neler?” sorusuna katılımcıların görüşleri şunlardır:

“Manevi uzmanın kim olduğu ve güvenilirliği hakkında bilgi sahibi değilim.” (K13) “Manevi danışmanlığı daha önce duymadım ama faydalı olacağı kanaatindeyim.” (K15) “Evet duymuştum, ama çok da bilinir bir alan değil. Psikolojik olarak kendini zorda hissedenler için çok güzel ve anlamlı bir adım olabilir.” (K11) “Herkesin bir yardımcıya/danışmana ihtiyacı olduğunun kanaatindeyim. İnsanların maddi-manevi ve duygusal anlamda bir rehber, yol göstericiye ihtiyacı vardır.” (K14) “Manevi danışmanlığı daha önce duydum ve çok gerekli bir hizmet olduğunu düşünüyorum. Özellikle böyle bir hizmetin insanların hayatında sık rastlanan arayış dönemlerinde insanları kazanma anlamında önemli olduğunu düşünüyorum.” (K10)

"Yaşadığımız sorunlarda bir manevi uzmandan destek almak ister misiniz?" sorusuna katılımcıların görüşleri şunlardır:

Olumlu görüş bildirenler: "Neden olmasın. Bazen dışarıdan yardıma ihtiyaç duyulabilir." (K12) "Tabi ki. Türk toplumunun eksiklerinden birisi de budur. Derdimizi anlatabileceğimiz, yeri geldiğinde bize yol gösterecek ve en önemlisi bizi dine bağlayacak bir danışmana kesinlikle ihtiyacımız var. Şahsen böyle bir hizmet verildiği takdirde kesinlikle istifade etmeyi ve çevreme önermeyi düşünüyorum." (K14) "Evet, ihtiyacım olduğunda tereddütsüz manevi yardım alırım." (K15) "Bu konularda dernek başkanı olarak bize ara ara müracaat edilse de bu işin uzmanları olmadığımızdan çekinerek yaklaşıyoruz ve yanlış yönlendirmekten endişe ediyoruz. Bu nedenle yönlendirebileceğimiz uzmanların olması toplumumuz için daha yararlı olacaktır." (K10)

Olumsuz görüş bildirenler: "Manevi danışmanın kim olduğu, amaç ve gayesini bilmediğim için ona güvenmekte zorlanırım dolayısıyla ona müracaat etmem." (K13)

4. Tartışma ve Sonuç

Fransa'da yaşayan Türklerin manevi destek ve danışmanlık hakkında görüş ve beklentilerini tespit ve değerlendirme amacı taşıyan ankette şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Katılımcıların çoğunluğunun günlük hayatta dine değer atfettikleri ortaya çıkmıştır. Hatta hiçbir katılımcı dinin önemsiz olduğuna dair görüş belirtmemiştir (Tablo 1). Bu değerlerle birlikte inançlı olduğu halde sadece sıkıntılı ve zor zamanlarda dine baş vuranların oranı (%16,1) manevi danışmanlık bağlamında kayda değerdir. Zira bu kitlelerin kriz durumunda dinî başa çıkma yöntemini kullanma isteği olasıdır bu da manevi danışmana müracaat etmelerini kolaylaştırabilir.

Aynı zamanda katılımcıların büyük çoğunluğu inançlı ve dinî vecibeleri yerine getirmektedir (Tablo 2). Böylece dinî değerlerini koruduklarını söyleyebiliriz. Dinî bilgi yönünden katılımcıların tamamı farklı seviyelerde de olsa bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir (Tablo 3). Katılımcılar dine önem atfeden, kendini inançlı olarak nitelendiren ve dini bilgilere sahip bir kitledir.

Bilgileri edinmekte başvurulan kaynaklar genellikle kitap ve camideki hocalardır. Lakin sosyal medya ve internet sitelerine başvuru oranı azımsanmayacak ölçüdedir (Tablo 4). Bu nedenle katılımcıların yararlandıkları kaynakların içeriğini öğrenmeye yönelik araştırmaların yapılması öğrenilen bilgilerin sağlıklı olup olmadığına dair veri sunacaktır. Zira sağlıklı dinî bilgi üzerine inşa edilen dinî anlayış ve yaşayışın manevi, duygusal ve davranışsal açıdan sıkıntılar doğuracağı bir gerçektir.³⁴ Bu nedenle Fransa'da yaşayan Türklerin hangi kaynaktan bilgi edindiklerini kontrol etmek ve sonuca göre sağlıklı kaynaklar sunmak yolunda daha fazla çaba gösterilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Anket sonuçlarında katılımcıların yarıya yakınının camiye sık gittiği, kalanının ise daha az gittiği söylenebilir (Tablo 5). Bu sonucu katılımcıların neredeyse tamamını (%89,9 Tablo 1)

³⁴ Ali Bardakoğlu, "Din Bilgi ve Günümüzde İslam", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21/2 (2016), 88-97.

kadınların oluşturduğunu göz önünde bulundurarak değerlendirmeliyiz. Katılımcıların yarıya yakını dolayısıyla kadınların yarıya yakını camiye sıkça gittiğini ifade etmiştir. Kadınların camiye gitme motivasyonlarının erkeklerden farklı olduğu bilinmektedir. Erkekler beş vakit namaza veyahut en az haftada bir defa cuma namazına camiye giderken, kadınlar sadece yaygın din eğitimi kapsamında yapılan programlar doğrultusunda camiye gitmektedir. Bu bağlamda kadınların din eğitimine değer atfettiklerini ve aktif bir şekilde katılım sağladıklarını söyleyebiliriz.

Katılımcıların yaşadıkları sıkıntıları tespit etmeye yönelik bulgular katılımcıların en fazla sosyal hayata uyum, ailevi sorunlar ve psikolojik sıkıntılarla karşılaştıkları sonuçlarını ortaya koymaktadır (Tablo 6). Nitekim Lyon bölgesi Din Hizmetleri Ataşeliğiyle yaptığımız görüşmede Türklerin kültür çatışması (sosyal hayata uyumu zorlaştıran bir etken) ve ailevi sorunlarla sıkça karşılaştıklarının vurgulanması bulguları doğrulamaktadır. Bu durumda katılımcıların yaşadığı sıkıntılara karşı dini ve manevi değerlerle destek sağlanabilir. Bilindiği üzere dini ve manevi değerler umut ve anlam çerçevesinde başa çıkma yolları göstermektedir. Zira kutsal metinler sosyal ilişkileri düzenlemede ve bireysel ruh halinin sağlığı üzerinde etkili çözüm yolları sunmaktadır.³⁵ Örneğin din, bireysel anlamda çözümler sunarak kişilerin yaşadıkları varoluşsal sorunlara anlam kattığı ³⁶ veya dini ritüellerin ruh sağlığına yardım sağlayan unsurlardan biri olduğu hatırlanmalıdır.³⁷ Buna ek olarak dinin canı korumadaki ilkeleri, insanların sağlığını korumada ve hastalıklarda mücadele etmedeki psikolojik dayanıklılığını sağladığını dile getirebiliriz.³⁸ Bu nedenle özellikle katılımcıların ifade ettiği yönde kişiler arası ilişkiler, evlilik, aile, stres, kaygı bozukluğu, depresyon, takıntı gibi husularda dini referanslar kullanılarak bir manevi danışmanın faydalı olacağı kesindir.

Ayrıca katılımcıların nerdeyse tamamının, dinin sorun çözmede etkili olabileceğini beyan etmesi (Tablo 7) manevi yönden destek almaya hazır olduklarını akla getirebilir. Bu durum danışmanlık sürecini olumlu yönde etkileyecektir. Fakat terapi gerektiren ağır psikopatolojik durumlarda dini müdahalelerin yetersiz kalacağı bilinmelidir ve bu durumlarda psikolojik danışmanların sürece müdahil olması gerekecektir.³⁹ Böylesi durumlarda manevi danışmanlık ile psikolojik danışmanlık birbirini tamamlayıcı nitelikte süreci birlikte yürütecektir.

Araştırmamızda ulaşılan önemli sonuçlardan biri de katılımcıların dindar olup manevi danışmanlığa hazır bir eğilim göstermelerine rağmen yarıdan fazlasının manevi danışmanlık hakkında bilgi sahibi olmayışdır (Tablo 8). Bilindiği üzere Türkçe literatürde maneviyat kavramı 2000'li yıllarda ilgi toplamaya başlamıştır ve ancak 2012 yılından itibaren bu ilgede önemli artışlar olmuştur.⁴⁰ Neticede 2012 yılında "I. Ulusal Din Psikolojisi ve Manevi Bakım Çalıştayı" gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte manevi bakım uzmanları yetiştirmesi için yüksek öğretim programları açılmıştır. Bu bilgilerden hareketle manevi bakımın Türkiye'de yeni bir alan olduğunu

³⁵ Zuhâl Ağlıkaya Şahin, "Din ve Psikoloji Arasındaki Uçurum Gerçekten Ne Kadar Derin? Psikoterapilerdeki Dini İzler", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 22/3 (2018), 1627.

³⁶ Tahsin Kula - Müslime Erden, "Varoluşsal Kaygı ve Din", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/2, (2017), 33.

³⁷ Necmeddin Şeker - Büşra Karakurt, "Dini İbadetlerle Psikoterapi", *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (Haziran 2018), 172.

³⁸ Ok vd., *Hastalar İçin Manevi Bakım*, 61.

³⁹ Ağlıkaya Şahin, "Din ve Psikoloji Arasındaki Uçurum Gerçekten Ne Kadar Derin? Psikoterapilerdeki Dini İzler", 1613.

⁴⁰ Sevde Düzgüner, "Nereden Çıktı Bu Maneviyat: Manevi Bakımın Temellerine İlişkin Kültürlerarası Bir Analiz", *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*, ed. Ali Ayten, Mustafa Koç, Nuri Tınaz (İstanbul: Dem Yayınları, 2018), 1/32.

dolayısıyla fazla bilinmediğini söyleyebiliriz.⁴¹ Tablo 4'te katılımcılarımızın önemli bir kısmı dini bilgileri edinmek için çoğunlukla türkçe dini kitaplara ve camilerdeki hocalara başvurduklarını görmüştük. Alanda çalışmaların yeni olması hasebiyle Türkiye'den Yurt dışına din görevlisi olarak gönderilen hocaların alanla ilgili fazla malumat sahibi olmadıklarını dolayısıyla bunu topluma aktaramadıklarını düşünebileceğimiz gibi, yurt dışında yaşayan Türklerin var olan literatüre ulaşmada sıkıntı yaşadığı da düşünülebilir. Bu durum katılımcılarımızın neden büyük ölçüde manevi destek ve danışmanlık hakkında bilgi sahibi olmadıklarını açıklayabilir. Anketin kalan soruların yanıtlanabilmesi için ankette Türkçe ve Fransızca manevi destek ve danışmanlığın tanımına yer verilmiştir.

Bulgulara göre katılımcıların en fazla kaygı, korku, yas süreciyle baş etme, duyguları yönetme ve hastalıklarla mücadele konusunda manevi danışmandan destek bekledikleri saptanmıştır (Tablo 9). Bu bağlamda görev alacak manevi danışmanların bu hususlarda çok iyi bir donanıma sahip olması önem taşımaktadır. Ayrıca korku, kaygı vb. manevi boyutu olduğu kadar psikolojik boyutu olan sorunlardır. Bu nedenle görev alacak manevi danışmanların doğru teşhisleri koyarak gerekli durumlarda psikiyatr ve psikologlara yönlendirmeleri gerekebilecektir.

Ortaya çıkan sonuçlardan bir diğeri de manevi danışmanın ofisinde gerçekleşecek olan görüşmenin en çok tercih edilen görüşme şekli olduğudur. Bununla birlikte evde ve video konferansla görüşmenin de önemli ölçüde tercih edilebileceği tespit edilmiştir (Tablo 10). Ancak hasta ve taziye ziyaretleri gibi istisnai durumlarda evlerde manevi destek verilmesi önemli ve faydalı görülebilmektedir. Dahası manevi danışmanlığın "git-yapısı" ile tamamen örtüşmektedir.⁴² Telefon hattıyla manevi destek hizmeti sunmak da anonim kalmak isteyen kişiler için hizmetten istifade etmelerini kolaylaştıran bir avantaj olabilir. Zira Fransa'da yaşayan Türklerin uzmana başvurma konusunda çekingen davrandıkları ve telefonla daha rahat konuştukları Millî Görüş'ün manevi destek birimi tarafından deneyimlenmiştir.⁴³ Zikrettiğimiz istisnai durumlar haricinde tercih ettiğimiz ve en yararlı olduğuna inandığımız görüşme şekli elbette danışmanın ofisinde gerçekleştirilen yüz yüze görüşme şeklidir. Psikoloji alanında "terapötik ittifak" olarak adlandırılan kavram manevi destek alanında da geçerlidir. Kişinin müracaat ederek danışmanın ofisine gitmesi danışmanlık almaya angaje olduğunu gösterir ve iş birliği çerçevesinde danışman ile çalışacağını gösterir. Dahası yüzyüze görüşmenin danışmana danışanın beden dilini okuma imkânı tanınmasından dolayı ve daha canlı ve insancıl bir görüşme imkânı sağlamasından dolayı, danışmanlık hizmetinin niteliğini artıracığı umulmaktadır.

DİTİB bünyesinde manevi destek ve danışmanlık birimi açıldığı takdirde katılımcıların yarıya yakını bundan istifade edeceği yönünde görüş belirtmiştir. Bu yönde görüş belirten katılımcıların manevi danışmanlıkla ilgili bilgi sahibi oldukları düşünülebilir veyahut bilgi sahibi olmadıkları halde DİTİB kurumuna duydukları güven nedeniyle kurumun sunacağı bir hizmetten yararlanabilecekleri düşünülebilir. Katılımcıların yarıdan fazlası emin olmamakla birlikte danışmanlık hizmetinden istifade etme konusunda kararsız kaldığını ifade etmiştir (Tablo 11). Bu husus manevi hizmetin

⁴¹ Sevede Düzgüner, "Nereden Çıktı Bu Maneviyat", 33.

⁴² Ağılkaya Şahin, Manevi Bakım ve Danışmanlık, 106.

⁴³ Millî Görüş Lyon bölgesi Kadın teşkilat başkanı ile 05 Eylül 2020 tarihinde gerçekleştirilen telefon görüşmesi.

yeterince bilinmediğiyle açıklanabilir. Bu nedenle katılımcılara manevi destek hizmetlerine yönelik bilgilendirme çalışmaları yapıldıktan sonra bu bulguyu aydınlatmak amacıyla bu türden araştırmaların tekrar yapılması önerilmektedir.

Fransa'da yaşayan Türklerle ve DİTİB din görevlileriyle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen sonuçlar şunlardır:

Halkın yaşadığı sorunlar aile müessesesi etrafında yoğunlaşmaktadır. Aile çözümleri, yabancılarla evlilikler, ataerkil aile yapılarının baskıcı tutumları, çocuk eğitiminde karşılaşılan zorluklar sıkça ifade edilen sorunlardır. İlaveten seküler yaşam tarzı, dinî hassasiyeti kaybetme, dinî bilgi eksikliği ve kimlik buhranı toplumun yaşadığı diğer sıkıntılardır. Avrupalı Türkler hakkında yapılan birçok araştırma, boşanmaların arttığı, nesiller arası bağların koptuğu ve kuşaklar arası çatışmaların yaşandığı sonucuna vararak bulgularımızı desteklemektedir.⁴⁴ Aynı zamanda "Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü" nün Almanya'da yaptığı bir çalışmada Türklerin çocukları ile ilgili endişelerinin "kendi dinî değerlerini, kültürlerini öğrenememe, yabancı değerler edinme, çocukların aileden uzaklaşması, çocukların iyi eğitim alamamaları, çocukların uyuşturucu ve alkol bağımlısı olma" şeklinde olduğu ortaya konmuştur.⁴⁵ Bu sonuçlar da Fransa'da yaptığımız çalışmanın sonuçlarıyla benzeşmekte dolayısıyla benzer durumların Fransa'da da geçerli olduğunu, yani Avrupalı Türklerin benzer sıkıntılar yaşadıklarını ve benzer çözümlerin uygulanabileceğini söyleyebiliriz.

Bu hususlarla ilgili olarak insanların sıkıntılarını paylaşma, nasihat alma, karşı tarafla uzlaşma sağlama ve dua talebi için din görevlilerine müracaat ettikleri ve problemleri çözmede maneviyatla birlikte örf ve adetlerinde etkili olacağı kanaati taşıdıkları tespit edilmiştir.

Din görevlileri, Fransa'nın kontektine hâkim ve psikolojik donanımı olan bir manevi danışmanlık biriminin gerekliliğini ifade etmekle birlikte kendilerinin de bu eğitimi alarak insanlara faydalı olabileceklerini bildirmiştir. Vatandaşlarla yapılan görüşmede ise manevi danışmanlığı çok bilmediklerini vurgulamış ve buna rağmen çoğunun bu destekten yararlanma konusunda motive olduğu saptanmıştır.

5. Öneriler

Anket ve mülakat sonuçları geniş bir perspektiften birlikte değerlendirildiğinde aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Aile- çocuk eğitimi- kimlik etrafında ciddi sorunların yaşandığı ve insanların bu konuda destek almaya hazır oldukları hatta ihtiyaç duydukları söylenebilir. Katılımcıların din ile ilişkilerini muhafaza ettikleri ve din hakkında olumlu duygu ve düşüncelere sahip olmaları dinî desteğe açık

⁴⁴ T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, "Yurtdışında Türklere Yönelik Saldırılarda Ciddi Artış Var", erişim 25 Ekim 2020, <https://www.ytb.gov.tr/haberler/yurtdisinda-turklere-yonelik-saldirilarda-ciddi-artis-var>.

Perspektif Gazetesi, "TBMM Avrupa'da Yaşayan Türklere Dair Raporunu Açıkladı", erişim 25 Ekim 2020, <https://perspektif.eu/2018/03/29/turkiye-tbmm-avrupada-yasayan-turklere-dair-raporunu-acikladi/>.

⁴⁵ Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, "Federal Almanya'da Yaşayan Türklerin Aile Yapısı ve Sorunları Araştırması", erişim 25 Ekim 2020, <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/almanya.pdf>

olacakları izlenimi vermektedir. Bu bağlamda ilk olarak kimlik ve aile içi iletişim sorunlarını önlemek adına Türk derneklerinin sunduğu yaygın din eğitimi faaliyetleri denetlenmeli ve gerektiğinde içerikleri revize edilmelidir. Örneğin, yapılan bir araştırmada Fransa'da yaşayan Türklerin yaygın din eğitimi içerisinde kişisel gelişim ve psikoloji derslerinin verilmesini talep ettiği saptanmıştır.⁴⁶ Bu kurumlarda aktarılan bilgilerin muhatap kitlenin ihtiyaçları doğrultusunda verilmesi ve sosyal realite ile çelişmemesi kimlik krizlerinin önlenmesinde ve sağlıklı kişilik geliştirmeleri konusunda yardımcı olacaktır. Böylelikle DİTİB'in din eğitimi ve sosyo-kültürel alanda sunacağı nitelikli faaliyetler hem toplumun aidiyet duygusunu karşılayarak kimlik gelişimini olumlu yönde etkileyecek, hem de sorunlara karşı dinî veya dinî olmayan başa çıkma yeteneği geliştirerek topluma psikolojik dayanıklılık kazandıracaktır.

- Fransa'da yaşayan Türklerin karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri çerçevesinde manevi danışmanla birlikte bir ruh sağlığı uzmanına ihtiyaç duyabilecekleri kanaati oluşmuştur. Fakat genel ruh sağlığı sorunlarının ve bunlardan dolayı yardım aramanın damgalanması, özellikle dindarların psikoloğa gitmekten çekinmeleri ve bunların arasında yine özellikle Müslümanların çekincelerinin çok olması nedeniyle bireylerin psikolog yerine manevi danışmanları tercih ettikleri mevcut literatürde tespit edilmiştir.⁴⁷ Ayrıca katılımcıların kendi sosyo-kültürel yapılarına uygun psikoloğun fazla bulunmayışı ve maneviyatın sorunlarını gidermede etkili olacağına kani olmaları, sorunlarını paylaşacak ilk kişi olarak manevi danışmanı tercih edebileceklerini düşündürmektedir. Bu durumda manevi danışman ilk adımda kolayca ulaşılabilecek kişi olarak önemli bir pozisyona sahip olup uzman bir psikoloğun müdahalesi gerektiği vakalarda psikolog ile danışan arasında köprü rolünü üstlenebilir. Psikoterapinin gerekli olduğu durumlarda manevi danışman terapi sürecini destekleyici ve eşlik edici mahiyette danışana manevi referanslar telkin edebilir. Yani terapist psikolojik boyutu ele alırken manevi danışman manevi boyutu ele alarak inancın iyileştirici faydaları ile terapi sürecine katkı sağlayabilir.⁴⁸ Bununla birlikte araştırma Fransa'daki yaşayan Türklerin manevi danışmanlık ile ilgili bilgi sahibi olmadıklarını ortaya koymuştur. Nitekim ilerleyen zamanlarda böyle bir hizmetin verilmesi halinde ilk etapta alanın muhtevası ve fonksiyonu hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu bağlamda DİTİB seminerler, konferanslar ve etkinlikler düzenleyerek toplumun bu konudaki bilinç ve hassasiyetini artırabilir.

- Ruh sağlığı uzmanının müdahalesini gerektirmeyen durumlar için DİTİB din görevlilerini manevi danışmanlık formasyonuna tabii tutarak cemaate daha sağlıklı yaklaşımlarda bulunmalarını sağlayabilir. Örneğin bir cenaze durumunda yas psikolojisiyle ilgili gerekli donanıma sahip bir din görevlisinin bilinçli yaklaşımı, doğabilecek olumsuz durumların önüne geçebileceği gibi, kişinin o süreci daha sağlıklı atlmasına yardımcı olabilecektir. Bu öneri kısa vadede gerçekleştirilebileceği için ve daha geniş bir kitleye ulaşma konusunda kolaylık sağlayacağı için kaydedilmelidir fakat daha profesyonel hizmet sunma gayretinden çekinilmemelidir.

- DİTİB bünyesinde Aile ve Dinî Rehberlik bürosunun açılması ve aile danışmanların istihdam edilmesi aile müessesesi etrafında yoğunlaşan sorunların çözümüne katkı sağlayabilir. Bu

⁴⁶ Funda Aslan Türkşen, *Fransa DİTİB'in Din Eğitimi Hizmetleri* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi-henüz yayımlanmamış, 2021), 115.

⁴⁷ Ağılkaya Şahin, *Psikoloji ve Psikoterapide Din*, 67.

⁴⁸ Dinin terapidaki faydaları için örnek vakalara bakınız: Harold G. Koenig- Saad S. Al Shohaib, *İslam ve Ruh Sağlığı*, trc. Merve Altınlı Macić, (İz Yayıncılık, 2021), 77-84.

noktada Danimarka'da yakın tarihte açılan Aile ve Dinî Rehberlik bürosu önemli bir örnek olarak karşımızda durmaktadır.⁴⁹ Ayrıca Almanya DİTİB'in Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü dâhilinde aile çalışmaları yürüttüğü bilinmektedir.⁵⁰ Bu noktada Aile ve Dinî Rehberlik Bürosu'nda yürütülen faaliyetlerin amacı incelendiğinde "ailelerin veya aile olmak isteyen bireylerin karşılaştıkları sosyo-kültürel, psikolojik ve dinî problemlerine yardımcı olmak, sağlıklı ve tutarlı çözüm önerilerinde bulunmak maksadıyla DİTİB Aile ve Dinî Rehberlik Bürosu'nun kurulduğunu" görmekteyiz.⁵¹ Dolayısıyla manevi danışmanlığa benzer bir alana ve kitleye hitap ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Almanya DİTİB Aile ve Dinî Rehberlik biriminde çalışan personel ekibinin 9 din görevlisinden, bir manevi rehberden ve bir stres uzmanından oluştuğunu kaydederek manevi danışmanlığı bu alana entegre edebileceğimizi söyleyebiliriz.⁵² Böylelikle Aile ve Dinî Rehberlik Bürosu çatısı altında aile danışmanlığı ile birlikte Fransa kontekstine uygun manevi danışmanlık alanı açılabilir. Bu durum hem insanların aşına olduğu ve bildiği Aile ve Dinî Rehberlik birimi içerisinde, manevi danışmanlığı tanıtmayı kolaylaştırıcaktır hem sadece ailelere değil bireylere yönelik kişisel destek hizmetleri sunma imkânı verecektir. Fransa DİTİB Almanya DİTİB'te hâlihazırda olan çalışmalardan yararlanarak bu projeyi kısa vadede gerçekleştirebilir.

Kaynakça

- Ağılkaya Şahin, Zuhâl. "Din ve Psikoloji Arasındaki Uçurum Gerçekten Ne Kadar Derin? Psikoterapilerdeki Dini İzler. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22/3 (2018), 1607-1632.
- Ağılkaya Şahin, Zuhâl. *Manevi Bakım ve Danışmanlık*. İstanbul: Marmara Akademi Yayınları, 2017.
- Ağılkaya Şahin, Zuhâl. *Psikoloji ve Psikoterapide Din*. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2020.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. "Federal Almanya'da Yaşayan Türklerin Aile Yapısı ve Sorunları Araştırması". Erişim 25 Ekim 2020. <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/almanya.pdf>.
- Akıncı, Mehmet Ali. "Fransa'daki Türk Göçmenlerinin Etnik ve Dinî Kimlik Algıları". *Bilig* 70 (Haziran 2014), 29-58.
- Alsan, Ayşegül. "Afet Sonrası Psiko-Sosyal Destek Sürecinde Manevi/Dini Desteğin Kullanımı". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 2/335-348. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Altaş, Nurullah. "Dinî Danışmanlığın Teorik Temelleri". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/01 (2000), 328-350.
- Altıntaş, Muhammed Esat. "Ceza İnfaz Kurumlarında Gerçekleştirilen Manevi Rehberlik ve Din Hizmetleri Üzerine Nitel Bir Araştırma (Kayseri Örneği)". *Diyanet İlmî Dergi* 55 (2019), 81-119.
- Aslan Türkşen, Funda. "Fransa DİTİB'in Din Eğitimi Hizmetleri". İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi-henüz yayımlanmamış, 2021.
- Avrupa'nın Sesi. "DİTİB 'Aile ve Dini Rehberlik Bürosu' açıldı". Erişim Kasım 2020. <https://www.avrupaninsesi.com/ditib-aile-ve-dini-rehberlik-buros-u-acildi-7475>.

⁴⁹ Hürriyet Gazetesi, "Danimarka'da 'Aile ve Dini Rehberlik' bürosu açıldı", erişim 28 Ekim 2020, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/danimarkada-aile-ve-dini-rehberlik-buros-u-acildi-41543772>.

⁵⁰ DİTİB, "Kuruluş ve Teşkilat Yapısı", erişim 28 Ekim 2020, <https://www.ditib.de/default1.php?id=5&sid=8&lang=en>.

⁵¹ Avrupa'nın Sesi, "DİTİB 'Aile ve Dini Rehberlik Bürosu' açıldı", erişim Kasım 2020, <https://www.avrupaninsesi.com/ditib-aile-ve-dini-rehberlik-buros-u-acildi-7475>.

⁵² Avrupa'nın Sesi, "DİTİB 'Aile ve Dini Rehberlik Bürosu' çıldı".

- Bardakoğlu, Ali. "Din Bilgi ve Günümüzde İslam". *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 21/2 (2016), 78-109.
- Baygeldi, Merve Reyhan. *Türkiye’de Modern Sorunlara Dini Bir Çözüm Olarak Manevi Danışmanlık Uygulaması*. İstanbul: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık, 2018.
- Berk, Mustafa. "Dr. Arslan Karagül: "Modernleşme Arttıkça İnsanın Manevi Danışmanlığa Olan İhtiyacı Da Artmıştır". *Diyanet Aylık Dergi* (2019).
- Bilecik, Sümeyra. "Huzurevlerinde Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri: İhtiyaçlar, Beklentiler, Sorunlar". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 2/377-400. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales. Erişim Ekim 2020. <https://www.cnrtl.fr/definition/aumônier//1>.
- Coşar, Tuğba Nur. "Fahri Bir Din Görevlisinin Madde Bağımlılarıyla Yaptığı Manevi Sosyal Çalışma Örneği". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 2/143-167. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Coşkunsever, Asude. "Yetiştirme Yurtları ve BSRM’lerde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik: (Bursa ve Şanlıurfa Örnekleri)". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 2/187-212. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Çoban, Melih. "Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı İle Mücadelede Manevi Danışmanlık Ve Rehberlik Uygulamalarının Yeri ve Önemi: İstanbul Örneği". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 2/127-142. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- DİTİB. "Kuruluş ve Teşkilat Yapısı". Erişim 28 Ekim 2020. <https://www.ditib.de/default1.php?id=5&sid=8&lang=en>.
- DİTİB Lyon bölgesi Sözleşmeli Din Görevlisi İlhami Doğan ile 21 Eylül 2020 tarihinde gerçekleştirilen telefon görüşmesi.
- Düzgüner, Sevde. "Nereden Çıktı Bu Maneviyat: Manevi Bakımın Temellerine İlişkin Kültürlerarası Bir Analiz". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 1/17-43. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Hürriyet Gazetesi. "Danimarka’da ‘Aile ve Dini Rehberlik’ bürosu açıldı". Erişim 28 Ekim 2020. <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/danimarkada-aile-ve-dini-rehberlik-burosuna-acildi-41543772>.
- Işık, Zehra. "Bebek Kaybı Yaşayan Ailelere Yas Sürecince Manevi Danışmanlık Neden Gerekli". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 2/41-68. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Kaya, Ayhan. "Euro-Türkler, Kuşaklararası Farklılıklar, İslam ve Entegrasyon Tartışmaları". *Göç Araştırmaları Dergisi* (2015), 44-79.
- Kılavuz, Mehmet Akif- Kılavuz, Esra. "Yaşlanma Döneminde Kayıplarla Başa Çıkmada Manevi Danışmanlık Hizmetlerinin Önemi". *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik*. ed. Ali Ayten vd., 2/17-40. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Koenig G. Harold- Al Shohaib Saad S. *İslam ve Ruh Sağlığı*. Trc. Merve Altınlı Macić. İz Yayıncılık, 2021.
- KTO/CAIRN PRODUCTION. "Aumôniers militaires- Prêtres et Soldats". Erişim 20 Eylül 2020. <https://www.ktotv.com/video/00157927/aumoniers-militaires-pretres-et-soldats>.
- Kula, Tahsin - Erden, Müslime. "Varoluşsal Kaygı ve Din". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 17/2 (2017), 21-41.
- Maçın, Hasan vd. "Üniversite Öğrencilerinin Manevi Danışmanlık Ve Dinî Destek İhtiyacı: Adıyaman Üniversitesi Örneği". *İslami İlimler Araştırmaları Dergisi* (2020), 38-54.

- Martı, Huriye. "Dinî Referanslar Çerçevesinde İntihar Olgusu ve İntiharı Besleyen Düşünce Kalıplarıyla Mücadele". *Diyanet İlmi Dergi* 52/3 (2016), 69-80.
- Millî Görüş Lyon bölgesi Kadın teşkilat başkanı ile 05 Eylül 2020 tarihinde gerçekleştirilen telefon görüşmesi.
- Necmeddin, Şeker - Karakurt, Büşra. "Dinî İbadetlerle Psikoterapi". *Kilis 7 aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2018), 167-187.
- Ok, Üzeyir vd. *Hastalar İçin Manevi Bakım*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.
- Özdemir, Nida - Düzgüner, Sevede. "Psikolojik Açından Suçluluk, Pişmanlık ve Günahkarlığın Kapsamı ve Yakın Kavramlar Arasındaki Yeri". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49 (2020), 497-529.
- Perspektif Gazetesi. "TBMM Avrupa'da Yaşayan Türklere Dair Raporunu Açıkladı". erişim 25 Ekim 2020. <https://perspektif.eu/2018/03/29/turkiye-tbmm-avrupada-yasayan-turklere-dair-raporunu-acikladi/>.
- Sarg, Rachel - Lamine, Anne Sophie. "La religion en prison. Norme structurante, réhabilitation de soi, stratégie de résistance". *Archives De Sciences Sociales Des Religions* (2011), 85-104.
- Sommers-Flanagan, John- Sommers-Flanagan, Rita. *Klinik Görüşme- Psikolojik Değerlendirme Esasları*. Trc. Gülçin Akbaş- Leman Korkmaz. 5. Baskı İthaki Yayınları, 2015.
- Şentürk, Habil - Korkmaz Çetin, Gülay. "Hastanelerde Manevi Danışmanlık Hizmetleri İhtiyacı Üzerine Pilot Bir Araştırma: Sdü Hastanesi Örneği". *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* (2020), 373-396.
- Taşpınar, İsmail. *Dinlerde Şehir Mabet ve İbadet*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2020.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Yurtdışında Türklere Yönelik Saldırılarda Ciddi Artış Var". Erişim 25 Ekim 2020. <https://www.ytb.gov.tr/haberler/yurtdisinda-turklere-yonelik-saldirilarda-ciddi-artis-var>.
- Tınmaz, Gülsevrim. *Fransa'da Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Çalışmaları*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Topuz, İlhan. "Danışmanlık Görevi Yürüten Din Görevlilerinin Meslekî Algılarına Yönelik Nitel Bir Araştırma". *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2015), 75-95.
- Zafer, Cem. "Ölüm Olgusu ve Ölümün Sosyolojik Etkileri". *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 8/15 (2019), 64-82..